

Estonia “Rinaldo” on hea tiimitöö tulemus

MAARJA KINDEL
muusikateadlane

Georg Friedrich Händeli ooper “Rinaldo”.
Dirigent: Andres Mustonen või Risto Joost. Lavastaja: William Relton (Inglismaa). Kunstnik: Cordelia Chisholm (Inglismaa). Valguskunstnik: Johanna Town (Inglismaa). Liikumisjuht: Kati Kivitar. Osades: Monika-Evelin Liiv või Annaliisa Pillak, Oliver Kuusik või Mati Turi, Heli Veskus või Olga Zaitseva, Rauno Elp või Aare Saal, Helen Lepalaan või Kristel Pärtna jt. RO Estonia koor ja orkester. Esietendus Estonias 18. septembril.

Kontserdil, teatris, kunstimuuseumis või ooperis käies tajun pakutavat valdavalt meeleliselt ja tunnetuslikult. Seetõttu ei hinda ma mitte nii-

võrd seda, millist intellektuaalset väärtust see endas kannab, milliseid tähendusi mingid objektid laval tähistavad või kuidas lavastus seostub (eesti) kultuuriga või sotsiaalsete probleemidega, vaid seda, kuidas lavastus mulle kui inimesele mõjub. Arvestades kogu seda kirvat stiimulite paletti, mida üks täisväärtuslik ooperilavastus võib pakkuda, istun saalis ootusärelvalt, avatud meeltega ja tundlikuna, valmis osa saama kõikide nende kümnete ja kümnete inimeste loominguilisest tööst, kes on ühe ooperilavastuse ettekandmisega seotud. Händeli ooperi “Rinaldo” lavastus pakus rõõmu. Eelkõige nautisin lavastuse terviklikkust, aga ka mitmeid nii noorema kui ka vanema põlvkonna lauljate muusikalisi kordaminekuid.

Põhjalikult mänguline

Briti lavastaja **William Relton** on “Rinaldo” juhtmõtteks või -kujundiks valinud lauamängu motiivi, mis väljendus esmalt lavakujunduses (täringud, mänguvälja kujutamine lavaseinal ning põrandal, “Tsirkuse” mängust tuntud redelid, sõdalaste paigutusviis mängulaulal), ent ka üldises mängulis-lõbusas lähenemises ooperi ainestikule. “Rinaldo” sisu teatud jaburus oma intriigid, fantastiliste tegelaste, maagia ja ebarealistlikult õnneliku lõpuga dikteerib just kui ise mängulise lähenemisviisi. Meenutades barokkooperite sisu ja tollest esitusmaneeeri, joonistub välja selle ajastu tinglikkusele kalduv, suurte efektide ja pisut ülepingutatud tunnetega palistatud olemus. Ka meelelahutuslik-

Stseen ooperist. Rinaldo – Annaliisa Pillak, Almirena – Heli Veskus, nõid Armida – Kristel Pärtna oma nõiataridega.
FOTO IA REMMEL

kusel oli barokkooperis kaalukas roll. Seepärast tundus Reltoni ajaviitelis-mänguline lähenemine, mis viidi põhjaliku ja püsiva stiilitundega läbi kuni lõpuni, sisuliselt põhjendatud. Ei tahaks siiski jätta muljet, nagu puuduks lavastusel igasugune sõnum, sest sõjapidamise-kaasneva kannatuse, sõjamängude ja buruse ja ülespuhutud heroilisusega seotud vihjeid võis Reltoni tõlgenduses leida küll, iseasi kui palju keegi sellega isiklikult häälestus või neid vihjeid teadvustas.

Cordelia Chisholmi maitsekas ja terviklikus kunstnikutöös pakkusid silmailu mitmed kostüümid. Lavakujundus, mida toetas **Johanna Towni** valgusreži, ärgitas fantaasialendu, mis siis, et see jäi britiliku tagasihoidlikkuse ja mõõdukuse piiridesse. "Rinaldot" vaadates tajusin eelkõige lavastaja Reltoni klaari ning tugevat visiooni, mis väljendus otseselt tulemuslikus töös lauljatega. Solistid tundsid end laval vabalt ja enesekindlalt, teades, mis on nende ülesanne, mida neilt oodatakse ning kuidas seda saavutada. Tänu sellele, loomulikult ka põhjalikule muusikalisele ettevalmistusele, võis mõlema õhtu ooperipublik olla tunnistajaks mitme solisti lavaande erakordselt säravale avanemisele.

Naissolistide hegemoonia

Ehkki "Rinaldo" süžee eeldab tugevate meeskarakterite olemasolu, juhivad ooperi tegevust siiski naised, alustades kasvõi sellest, et Rinaldot esitavad tänapäeval naislauljad. Oleme selle praktika-ga harjunud, lootuses, et metsosopranid suudavad ehk suurepärase näitlemisega edasi anda kuulsa ristirüütli ja kangela-se mehiste olemust. Tee, mis sa teed, aga mina pole veel oma elu jooksul näinud naist, kes suudaks end meheks laulda või mängida. Märkimisväärseks õnnestumiseks võib pidada seda, kui meesterõivais naine laval mind muhelema ei aja, aga tõsise veenmiseni pole veel keegi jõudnud. **Monika-Evelin Liiv** ja **Annaliisa Pillak** mängisid Rinaldot üsna erinevalt. Liivi puhul avaldus Rinaldo kuju pisut staatiliselt ja üheplaaniliselt, oleks oodanud laval enam aktiivsust, Pillak aga esitas puhtsüdamlikku ja südikat Rinaldot haarava mängulustiga. Mõlemad solistid vastasid rolli vokaalsetele nõudmistele. Liiv esines kindlalt ja üleolekuga, Pillakul võttis pisut aega, et end n-ö soojaks laulda, ka hääletämber pole tal nii ühtlaselt täidlane kui

Liivil, ent tervikuna vaadates oli Pillaku Rinaldo mitmekülgsem ja kõitvam. Igatahes on "Rinaldo" mõlema laulja esituses vaatamist väärt.

Armida esinesid tugevalt nii **Helen Lepalaan** kui ka **Kristel Pärtna**. Kummagi puhul võis nautida väga enesekindlat ja sütitavat tegutsemist. Armida õnnetu kiindumine Rinaldosse, tõrjutuks saamine ning pettumine oma armastatud Argantes on ooperi emotsionaalselt dünaamilisim liin ning Händel on sellele ka piisavalt aega pühendanud. Rinaldo ja Almirena armastuse loos pole sellist dramaatilist muutlikkust või konflikti. Seetõttu kujunes osalt paratamatult Reltoni lavastuse kõige kõitvaks tegelaseks just Armida. Sellele aitasid kaasa efektsed kostüümid, mis passisid modellimõõtu solistidele nagu valatult, ning meeolusid võimendanud mõjuv liikumine (liikumisjuht **Kati Kivitar**). Kahtlemata oleksid need väli-sed atribuudid jäänud sisutühjaks, kui Lepalaane ja Pärtna Armida tundeelu sisemiste hoovuste esitamine oleks olnud nõrk. "Rinaldos" sulasid aga väline ja sisemine ühtseks orgaaniliseks tervikuks. See pole teps mitte sage nähtus ooperilavadel! Lepalaane ja Pärtna esinemist pole siin mõtet üksikkomponentide kaupa ümber jutustada, nende tervikut moodustavat esitust on kõige õigem ise näha ja kuulda.

Almirenat laulvad **Olga Zaitseva** ja **Heli Veskus** on interpreetidenä kaunis erinevad. Zaitseva tulek Estonia ooperisolistide ridadesse ja veel sellise säraga esinemine oli mulle täielik üllatus. Tema Almirena oli tütarlapselikult naiivne ja armas. Zaitseva häälel on hästi koolitatud, ent mõningates keerulisemates kohtades annab laulja noorus veel tunda. Kuulus aaria "Lascia ch'io pianga" oli esitatud hingestatult, kuid jäi veel pisut rabadaks. Veskuse esitust hindan kõrgelt selle sügava ja sisuka psühholoogilise mõtestatuse eest. Tema hääle võimsus ja lopsakas *vibrato* sobivad paremini siiski dramaatiliste naiskangelaste osadega. Aarias "Lascia ch'io pianga" suutis Veskus aga hästi oma hääle voolüümi valitseda ning lauljanna viimistle-tud esituses sai sellest muusikalisest pih-timusest üks etenduse kõrgpunkte.

Suured ja väiksed mehed

Barokkooperi esitamine on (Estonia) lauljatele keerukas ülesanne. Mõni

Estonia solist ületas lati kerge vaevaga, mõni ei suutnud aga kahjuks vältida lati alt minekut. Ent valdav osa trupist suutis siiski kurikuulsate baroklikult kää-nuliste ja kiirete käikudega hakkama saada. Meesosadest jäi kõige enam silma **Mati Turi** ühtlaselt tugevalt esitatud Goffredo. Tähelepanu kõitis Turi suur mängulust ja kergus nii laulmises kui ka näitlemises. **Rauno Elp** suutis vaatama-ta vokaalsetele raskustele kujundada saratseenide kuningast Argantest Rinaldole ja Goffredole arvestatava vastase. Tema võime süüvida tegelaste psühholoogiasse ning pisematessegi tundenüanssidesse lubas vaatajal kaasa elada Argante nõrkus- ja lembehettekede-le. Võrratult täidavad oma osa Rahvusooperi poistekoori noored võ-sud, kes mängivad püüdlikke, ent pisut saamatuid minimõõtmeis sõdalasi. Poisid moodustavad lavastuses ka Argante ja Goffredo koomiliselt mõju-vad armeed, mis jätab kogu sellest suu-rest sõjategevusest ja vallutamisest võrdlemisi naeruväärse mulje.

Orkester ja Mustonen

Andres Mustoneni idee jätta nii diri-gendi kui ka viiulisolisti roll enda kanda ei olnud ehk kõige otstarbekam. Eel-kõige kannatas selle otsuse tõttu viiuli-partiide intonatsioonipuhtus ja rütmiline täpsus. Baroki energiat on Mustonenil küllaga, vahel ehk pisut ülegi, ent aeg-ajalt tundus mulle, nagu ei kanali-seeruks dirigendi muusikaline aktiivsus orkestrisse. Seetõttu võis tajuda teatud ebakõla dirigendi ja orkestri lähenemises ja muusika tunnetamise laadis. Sellest on kahju. Miks see aga nii on, ei oska öelda, ilmselt peaksid muusikud sellele olulisele küsimusele enda seest vastust otsima. Orkestri esitusega võis üldiselt rahule jääda, kui välja jätta mõningad ebatäpsused ja eelkirjeldatud tõik. Toredalt ja säravalt kõlas trompeti-ansambel laval – ega see ooperiteatri or-kestrandile ebaharilik olukord esineda rambivalguses ja kostüümis nii kerge olegi. Omaette klass oli aga **Ivo Sillamaa** temperamentselt rikkalik partii klavessiinil, mille tehniline tase jättis üldmulje kujunemisse olulise jälje.

Lõpetuseks. Tegemist on väga heas mõttes euroopaliku lavastusega ja inimesel, kel on soov nautida euroopaliku ooperilavastuse stiili, pruugib lihtsalt Estoniasse "Rinaldot" vaatama minna.